

Asia: VN/27297/2023

Hallituksen tasa-arvo-ohjelma 2024-27

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alle kappaleittain

-

1. Johdanto, yleiset huomiot

Voitte kirjoittaa lausuntonne alle kappaleesta 1. Johdanto, sekä muut yleiset huomiot

VOL kannattaa tasa-arvo-ohjelmaa, jonka pyrkimyksenä on tuoda yhteen hallituksen toimenpiteitä sukupuolten tasa-arvon edistämiseksi ja syrjinnän poistamiseksi sekä erityisesti tuoda konkretiaa hallitusohjelman kirjauksiin. On kannatettavaa, että ohjelma kattaa kaikki ministeriöt. On myös tärkeää, että johdannossa mainitaan, että tasa-arvoa on edistettävä suunnitelmallisesti ja tavoitteellisesti.

Luonnoksessa varhaiskasvatusta käsitellään varsin vähän.

Sukupuolinormit, -roolit ja -stereotypiat omaksutaan kuitenkin jo varhaislapsuudessa. Tämä tapahtuu sisäistämällä, millaisia odotuksia sukupuolelle kohdistuu, mikä on hyväksyttävää kullekin sukupuolelle ja millaisia mahdollisuuksia lapsille ja nuorille sukupuolen perusteella tarjotaan.

Varhaiskasvatus tarjoaa ainutlaatuisen mahdollisuuden purkaa tasa-arvo-ohjelman luonnoksessakin mainittuja normeja, jotka rajoittavat lasten kehitystä, valintoja ja oppimista.

Olisikin ensiarvoisen tärkeää, että varhaiskasvatuksen rooli mainitaan kattavammin tasa-arvo-ohjelmassa.

2. Sukupuolten tasa-arvon edistäminen koulutuksessa

Voitte kirjoittaa lausuntonne alle kappaleesta 2. Sukupuolten tasa-arvon edistäminen koulutuksessa

Sukupuolten tasa-arvon edistäminen kuuluu varhaiskasvatustilain mukaan yhdeksi varhaiskasvatuksen tavoitteeksi ja tämä läpäisee varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden arvoperustan.

Tasa-arvolaki kieltää koulutusjärjestelmässä tapahtuvan syrjinnän sukupuolen, sukupuoli-identiteetin ja sukupuolen ilmaisun perusteella. Varhaiskasvatuksen järjestäjän on huolehdittava siitä, että päiväkotien lapsiryhmissä tehdään järjestelmällistä ja suunnitelmallista työtä sukupuolten tasa-arvon edistämiseksi. Varhaiskasvatuksen Opettajien Liitto pitää tärkeänä, että varhaiskasvatukseen on säädetty velvoittavaksi tasa-arvosuunnitelman laatiminen. Tasa-arvoa edistävä varhaiskasvatus on edellytys myös nykyistä tasa-arvoisempien työmarkkinoiden luomiselle.

Suunnittelu on tärkeää tasa-arvon edistämässä, koska tutkimusten mukaan tasa-arvotyön vaikutukset näkyvät toiminnassa vahvimmin, kun toiminta tasa-arvon edistämiseksi on systemaattista, pitkäjänteistä, jatkuvaa ja tavoitteellista. Onkin kannatettavaa, että tasa-arvotyö on nostettu suunnitelmavelvoittavuuden avulla varhaiskasvatuksessa aikaisempaa näkyvämmiin esille.

Samalla on todettava, että hallituksen esitys purkaa sekä kuntatason että toimipaikkakohtainen yhdenvertaisuussuunnitelmavelvoite on huolestuttavaa. Yhdenvertaisuussuunnitelmassa ei kysymyksessä vain lomake, vaan päiväkodin toimintakulttuurin ja henkilöstön asenneilmapiirin muutos. Tämä edellyttää henkilöstön kesken käytyä keskusteluja toimintatavoista, ajatuksista ja asenteista, johon suunnitelman laatiminen on tarjonnut työvälineen. Paikallinen varhaiskasvatussuunnitelma on myös tärkeä ohjausväline lasten yhdenvertaisuuden kannalta, jottei kunnissa päiväkotien välinen toiminta eroa toisistaan.

Kuten ohjelmaluonnoksessa todetaan, suomalaisen koulutuksen kansainvälinen maine mallimaana on perustunut opettajien korkeaan koulutukseen. Tämä pohjautuu opettajien tutkimuspohjaiseen opettajakoulutukseen. Tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden edistämiseen liittyvät kysymykset tulee sisällyttää myös nykyistä vahvemmin opettajakoulutukseen ja opettajien täydennyskoulutukseen, jotta tasa-arvotyö todella jalkautuu lapsiryhmiin.

Erityisen haitallista onkin hallituksen ensi vuodelle esittämästä budjetista leikata opettajien täydennyskoulutuksen rahoituksesta Opetushallitukselta ja aluehallintovirastoilta noin 15 miljoonaa euroa. Opettajan laadukas peruskoulutus ei voi ennakoida tulevien vuosikymmenien aikana työelämässä tarvittavaa tietämystä ja osaamista.

Sukupuolen mukainen eriytyminen koulutuksessa

On kannatettavaa, että stereotypioita purkavaa opinto-ohjausta vahvistetaan kaikilla koulutusasteilla. Erityistä huomiota on hyvä kiinnittää siihen, että myös poikia kannustetaan

hakeutumaan perinteisesti naistyyppillisinä pidettyihin aloihin muun muassa varhaiskasvatukseen. OECD on kannustanut jo vuonna 2012 Suomea houkuttelemaan erityisesti miehiä hakeutumaan varhaiskasvatusalalle.

Kysymys on pitkälti myös siinä, millaisena näitä aloja yleisesti pidetään ja arvostetaan. Kuten luonnoksessa todettiin, kysymys on pitkälti sukupuolten välisistä palkkaeroista. Mutta myös alojen resurssoinnista ja koulutusjärjestelmän rahoituksesta.

OAJ on todennut, että kasvatuksen, koulutuksen ja tutkimuksen rahoitus on nostettava pohjoismaiselle tasolle vuosikymmenen loppuun mennessä. Suomi tarvitsee rahoituksen kasvuohjelman, johon puolueet sitoutuvat hallituskausien yli. Määräaikaisella hankerahoituksella ei voi korvata toimintaan riittämätöntä perusrahoitusta, sillä laadukas varhaiskasvatus edellyttää pitkäjänteisyyttä.

Koulutuksen laadun kannalta on viisainta kasvattaa koulutuksen perusrahoitusta sekä valtionosuuksien ja koulutuksellista tasa-arvoa edistävien erityisavustusten suuruutta.

3. Tasa-arvon työelämässä ja työn ja perheen yhteensovittamisen tukeminen

Voitte kirjoittaa lausuntonne alle kappaleesta 3. Tasa-arvon työelämässä ja työn ja perheen yhteensovittamisen tukeminen

Perhevapaauudistus ja sen seuraaminen ovat kannatettavia.

Sukupuolten tasa-arvon kannalta vaikea kysymys Suomessa vaikuttaa olevan myös lasten kotihoidontuki. Erityisesti tämä on pulmallinen maahanmuuttajanaishille, jotka käyttävät kotihoidontukea Suomessa muita Pohjoismaita enemmän. VATT:n tutkimuksen mukaan kotona hoidettujen lasten koulutustaso jää matalammaksi ja äitien tulot ja työllistyminen heikommaksi.

Lasten kotihoidontuki mahdollistaa lapsen hoitamisen kotona kolmevuotiaaksi asti. Kunnilla voi olla myös kotihoidon kuntalisiä ja sisaruslisiä, jotka kannustavat hoitamaan perheiden isompiakin lapsia kotona. Näitä tukijärjestelmiä on syytä tarkastella opetus- ja kulttuuriministeriön juuri julkaiseman PISA 2022 -tuloksiin, jonka mukaan osaamiserot erityisesti lukutaidossa maahanmuuttajataustaisten ja kantaväestön oppilaiden välillä ovat suuria. Erityisen huolestuttavaa on se, että osaamistasoltaan heikoilla oppilailla ei OECD:n mukaan katsota olevan riittäviä tietoja ja taitoja osallistuakseen täyspainoisesti yhteiskunnan toimintoihin, kuten jatko-opintoihin ja työelämään.

Katse on nyt syytä kääntää varhaisiin vuosiin, sillä tutkimusten mukaan niillä on erityinen merkitys syrjäytymisen ehkäisyssä. Syrjäytymistä ehkäisevän vaikutuksen lisäksi varhaiskasvatuksen avulla

kyetään varsin kustannustehokkaasti tasaamaan kotitaustaeroja ja tukemaan lasten myöhempää opintietä.

Huomiota tulisi kiinnittää kotihoidon tuen sisarkorotuksen ja kotihoidon tuen kuntalisien saamisen ehtoihin niin, että vanhempien sisarusten osallistuminen varhaiskasvatukseen mahdollistuisi.

4. Sukupuolten tasa-arvoisen osallisuuden ja edustuksen lisääminen

Voitte kirjoittaa lausuntonne alle kappaleesta 4. Sukupuolten tasa-arvoisen osallisuuden ja edustuksen lisääminen

-

5. Naisiin kohdistuva-, lähisuhde sekä muu väkivalta

Voitte kirjoittaa lausuntonne alle kappaleesta 5. Naisiin kohdistuva-, lähisuhde sekä muu väkivalta

-

6. Sukupuolten tasa-arvon edistäminen Euroopan unionissa ja kansainvälisessä toiminnassa

Voitte kirjoittaa lausuntonne alle kappaleesta 6. Sukupuolten tasa-arvon edistäminen Euroopan unionissa ja kansainvälisessä toiminnassa

-

7. Institutionaaliset rakenteet

Voitte kirjoittaa lausuntonne alle kappaleesta 7. Institutionaaliset rakenteet

-

Pakanen Anitta
Varhaiskasvatuksen Opettajien Liitto